

Melléklet

Válogatás a Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási verseny tollbamondásszövegeiből

A diktálóknak és a javítóknak szóló általános instrukciókat a tanulmány tartalmazza. A Mellékletben csak az általános instrukciókat kiegészítő információk olvashatók.

Válogatás az iskolai forduló tollbamondásszövegeiből

5. osztály (2015)

Rejtőzködő reklámok

Az Élet és Tudomány című folyóirat egyik cikkében olvashatunk a reklámokról. Az emberek és a reklámok nap mint nap fogócskát játszanak. Az emberek szívesen elbújnának a reklámok elől. De a reklámok a legváratlanabb helyeken is fel szoktak bukkanni. A készítők mindig újabb és újabb trükkel próbálkoznak. A blokkokban megjelenő televíziós reklámokat a nézők ki tudják kerülni. Ezért egyre népszerűbbé válnak a filmekben elhelyezett reklámok. Ilyenkor a hirdetett termékek a történetben jelennek meg jól láthatóan. A legfrissebb technika szerint a szövegekben bújtatnak el hirdetéseket. A termékek elnevezései a párbeszédben vagy a mesélő szövegében szerepelnek többször egymás után. A diákokkal folytatott kísérletek tanúsága szerint nagyon hatásosak ezek a bujkáló reklámok. Minél gyakrabban fordulnak elő a szövegben, annál nagyobb eséllyel vásároljuk meg a termékeket.

(Mannhardt 2015)

Instrukció a diktálóknak: Tollbamondáskor az utolsó mondatnál kérjük mondani, hogy a *szövegben* szó után vesszőt kell tenni.

6. osztály (2015)

Világító bogarak

A Magyar Rovartani Társaság 2015 rovarának a szentjánosbogarat választotta. A bogárral főleg ritkás erdőszegélyeken, bokros helyeken és nyirkos réteken találkozhatunk. Általában június második felétől július első feléig rajzik. Rövid életében sokat ül mozdulatlanul a talajon vagy az alacsony növényeken. A teljes sötétség beálltakor kezd el röpködni és világítani. A nőstények világítanak erősebben. Így vonzzák magukhoz a hímeket. A sikeres pártalálás után nem világítanak többé. Rövid életük végéig tojásaikat érlelik. A lárvák a telet a talajon és a növények közé rejtőzve vészlik át. Június 23-án ünneplik sok helyen Szent Iván napját. A nyári napfordulón hagyományosan nagy tüzekkel űzik el a sötétséget. Ekkortájt rajzanak ki a világító bogarak nagy számban. Így kaphatta a nevét a német nyelvterületen a szentjánosbogár. Innen vettük át mi is. A bogár időjósként is ismertté vált. A székelyek szerint a víz felett seregestül repdeső bogarak jó időt jeleznek. Egész Ázsiában nagy a kultusza a bogárnak. Kínában az állhatatosság jelképe.

(Merkl–Vig 2015)

Instrukció a diktálóknak: Tollbamondás előtt kérjük felírni a táblára a *szentjánosbogár* nevét.

7. osztály (2014)

Az erdélyi vasút története

A Közlekedési Múzeum egy vándorkiállításon mutatja be az erdélyi vasutak történetét 1867-től 1914-ig. A Nagyszalontán megnyílt kiállításnak Erdély több városa is otthont ad. A gazdag fotógyűjtemény a kiegyezéstől az első világháborúig tárja fel az erdélyi vasút képes krónikáját. A kor híres fényképészei örökítették meg ezt az izgalmas korszakot az utókor számára. A képeken nemcsak a vasút, hanem a vasutat építő emberek is láthatók. Sőt tanúi lehetünk a korabeli környezet átalakulásának is. A kiállítás képet ad a korabeli Erdély gazdasági fejlődéséről is. Végigkövethetjük, hogyan született meg a több mint kétezer kilométeres vasúthálózat 47 év alatt. A fővonalak mellett számos mellékág is épült. A képek tanúskodnak a hajdani nehéz terepviszonyokról és az építők fáradságos munkájáról is. A kiállított dokumentumok a vasútépítők technikai bravúrjairól is meglevenedő képet festenek.

(1)

8. osztály (2014)

Egy rejtélyes strucctojás

A világsajtóban is írtak arról a különös földgömbről, amelyet valószínűleg az 1500-as években készítettek. Egy ismeretlen gyűjtő vásárolta meg egy 2012-es londoni árverésen. A narancsnyi méretű földgömbön részben már Amerikát is megörökítették. Hajdan két strucctojás alsó feléből illesztették össze. Alakja erősen hasonlít bolygónkhoz. A mai kontinensek is felismerhetők rajta. De nem tüntette fel a korabeli térképész Észak-Amerikát. A kelténél nagyobb Dél-Amerika pedig szinte kitölti az alsó részt. A földgömb az ötszáz évvel ezelőtti földrajzi ismeretekről árulkodik. Európa, Ázsia és Afrika kiterjedését már az ókori tudósok is túlbecsülték. A legkorábbi fennmaradt földgömb is erről tanúskodik. Az 1492-es glóbusz még nem ábrázolja Amerikát. Afféle kisebb beltengerré zsugorították össze rajta az Indiai-óceánt. Kolumbusz Kristóf is hitt ebben, ezért indult el nyugatra a mesés Keletet felfedezni. Így jutott el Amerikába abban a hitben, hogy Ázsiában jár. Nem is tőle kapta mai nevét az amerikai földrész.

(Török 2013)

Válogatás a regionális fordulók tollbamondásszövegeiből

5. osztály (2014)

Híres rajzfilmek

Sok munkát igényelt régen egy rajzfilm elkészítése. Ehhez számtalan(,) egymást követő rajzot készítettek. Ezeket egy trükkfelvételekre alkalmas kamerával rögzítették. Így tudták a mozgás látszatát kelteni. Hajdan kézzel rajzolták a képeket. A számítógép használata azonban megújította a rajzfilmek készítését. Az egyik leghíresebb magyar rajzfilm meséjét Csukás István írta. Egy író társa biztatására kezdett el gyermekeknek szóló műveket írni. Több meséjét is megfilmesítették. Híres meseszereplője Gombóc Artúr. Ő egy különösen kövér madár. Rendkívüli módon rajong a csokoládéért. Fekete István Vuk című regényéből is népszerű rajzfilm készült. A rókaodúból elcsavargó kis róka történetét sok millió felnőtt és gyerek szereti. A kíváncsi Vuk felnőtté válását követhetjük nyomon az egész estés rajzfilmben.

Instrukció a javítóknak: Javításkor elfogadjuk a *kisróka* írásmódot is.

6. osztály (2011)

Anyák napja

Az anyák napjának története az ókori Görögországba nyúlik vissza. Hajdan a görög istenek anyjának tiszteletére tartottak tavaszi ünnepeket. A különböző országokban más és más napon ünneplik az anyák napját. Az 1600-as években Anglia-szerte a húsvétot követő negyedik vasárnapon tartották ezt az ünnepet. Egy amerikai egyesült államokbeli nagyvárosban 1872-ben köszöntötték először az édesanyákat. Az 1900-as években amerikai polgárok küzdöttek azért, hogy ez az ünnep minél inkább ismertté váljon. 1914-ben sikerült május második vasárnapját hivatalos ünnepé nyilváníttatniuk az Amerikai Egyesült Államokban. Hazánkban a Magyar Ifjúsági Vöröskereszt tartotta az első anyák napi ünnepséget 1925-ben. Három év múlva a megemlékezést miniszteri rendelettel hivatalos iskolai ünnepéllé tették. Az édesanyákra azonban nem csupán május első vasárnapján gondolunk szeretettel és hálával.

(2)

7. osztály (2012)

A májusfa

A magyar nyelvterületen hagyományosan a május 1-jére virradó éjszaka állítottak májusfát. A május elején felállított fákat sok helyen pünkösdkor bontották le. A májusfa, a zöld ág a természet megújulásának a szimbóluma. Legtöbbször az udvarlási szándék bizonyítéka vagy szerelmi ajándék volt. A májusfát többnyire csoportba szerveződve állították a legények a lányoknak. Magas, sudár fák voltak erre alkalmasak. A fát éjjel vagy kora hajnalban a kerítésoszlophoz rögzítették. Általában színes szalagokkal, étellel és itallal díszítették. A legények gyakran szerenádot is adtak. Ezután a lányok gyufát gyújtottak. Majd borral kínálták a legényeket. Egyes területeken a rokon lányoknak is állítottak májusfát. Sőt a faluközösségeknek is volt egy közös fájuk. A májusfa kidöntését vigassággal, ünnepéllé és táncmulatsággal kísérték.

(3)

Instrukció a javítóknak: Az új szabályzat szerint elfogadható az *1-re* alak is.

8. osztály (2016)

Felvidéki ételek és italok

A Felvidék ételkultúrája igen gazdag. Erről tanúskodnak a fennmaradt régi szakácskönyvek. Megtudjuk belőlük azt is, hogy egykor fából és nemesfémből készült kupákból ittak. Az üveg csak később vált elterjedté, amikor megismerték az üvegekészítés rejtelseit. A hajdani tudósítások szerint egy 1618-as fényűző(,) úri esküvőn óriási mennyiségű ételből készítették a lakomát. Több mint kétszáz juhból, több száz tyúkból, lúdból és császármadárból főzték a menüsört. Sok száz halat is feldolgoztak a vendégek számára. 1845-ben Petőfi Sándor afféle hátizsákos turistaként járta be Észak-Magyarországot, és ismerkedett meg a helyi finomságokkal. Az útinaplója szerint nem szűkölködött sem a hasnak, sem a szellemnek szóló élvezetekben. Balassi Bálint hajnalig tartó vigasságain a magyar virtusnak megfelelően sok bort ittak. Krúdy Gyula is megemlékezik a felvidéki városokban töltött idejéről. Élvezettel olvassuk sorait arról, hogy arrafelé milyen ízletes kolbászkákat, juhtúrót és sört árultak. A Mikszáth-féle regényekben szó esik a híres lőcsei zöldborsóról és a hevesi dinnyéről is. Márai Sándor a kassai pörköltet dicséri egyik írásában.

(Bogos 2014)

Válogatás a Kárpát-medencei döntő tollbamondásszövegeiből

5. osztály (2012)

A helyesírási verseny legemlékezetesebb pillanatai

A verseny 2012-ben ünnepli fennállásának 15. évfordulóját. A budapesti döntőn a 15 év alatt több mint 1700 diák vett részt. A versenyzők 338 kisebb és nagyobb városból, községből vagy faluból érkeztek. Mindig izgalmakat ígérnek a nem könnyű tollbamondások és a kitöltendő feladatlapok. A szervezők a hűséges támogatók segítségével a diákokat és a tanárokat sok ezer színes könyvvel jutalmazták. Érdemes felidézni a feledhetetlen délutáni programokat is, amelyeken a résztvevők az időt múltatták az ünnepélyes díjkiosztóig. A 2007-es jubileumi döntőn együtt énekeltek híres előadókkal. Más években a diákok furfangos totókat töltöttek ki a Petőfi Irodalmi Múzeum és a Magyar Nemzeti Múzeum kiállításain. Színjátékos előadások, zenei és táncbemutatók is voltak a szórakoztató programok között. A verseny azonban nem csak szellemi táplálékot kínál. A résztvevők ízletes szendvicsekkel, süteményekkel és finom ebéddel tölthetik meg hasukat. Isten éltesse sokáig a helyesírási versenyt!

6. osztály (2013)

Városligeti programsorozat a gyermeknapon

Ha Budapesten vagytok 2013 májusának utolsó hétfőjén, ne hagyjátok ki a városligeti gyermeknapot! Híres színészek és énekesek szórakoztatják a közönséget a színpadokon. Egy Vajdahunyad sétányi programban magyar nemzeti bankos játékokkal csalogatják a kíváncsiakat. Készíts saját emlékérmét egy hajdani pénzverő gépen! Egy óriási memóriajáték segít megjegyezni a bankjegyek oldalán levő személyeket. A mozgássérült embereket támogató kutyákat is meg lehet simogatni. Ezek a kutyák segítenek gazdáiknak a pulóverüket felvenni vagy ajtót nyitni. Az internetes sátorban elektronikus játékokkal vonzzák a nagyobbakat. Egy hasznos tippgyűjteményből lehet elsajátítani a biztonságos internetezés szabályait. A gyermeknapon kínálatban találni olyan programokat is, amelyek a környezettudatos gondolkodásra és az energiatakarékos életmódra tanítanak. Az egészségügyi szűrőbuszok sem hiányozhatnak a helyszínről. A különböző nemzetek kulturális hagyományait bemutató sátrak között az arab kultúra nagykövetei is jelen lesznek. Ételkóstolókkal és tánctanítással hívogatják a látogatókat.

7. osztály (2016)

Kiállítás képeslapokból

Még nem is olyan régen színes képeslapok hátoldalán küldtük jókívánságainkat. Nyaralás nem múlhatott el a családnak vagy a barátoknak küldött képeslap nélkül. A Zempléni-hegység lábánál(,) egy kisvárosban felbecsülhetetlen értéket őriznek, több mint 120 év képeslapjait. A csokijáról is híres Szerencsen közel egymillió képeslapot csodálhatunk meg. A gyűjteményt hajdan egy orvos alapította. A gyűjtő 1967 nyarán ajánlotta fel képeslapjait a városnak. A gyűjtemény jelentősen növekedett az évek folyamán. Itthonról és külföldről, sőt magánemberektől is kapnak újabb és újabb darabokat. A múzeumi foglalkozások nemcsak a kisebb látogatókat, a kíváncsi óvodásokat, hanem a nagyobbakat is vonzzák. A gyűjtemény részben kulturális, részben többfajta tudományos célt szolgál. Közkedvelté vált a történészek körében. Letűnt korok tünékeny ízlésvilágáról, mulandó szokásairól is tanúskodnak a képeslapok. De építészek, kerttervezők és biológusok is fel-felkeresik a múzeumot, hogy elrejtett információkat keressenek a képeken. Az alapítónak, Laci bácsinak az álma megvalósult. Sok év alatt összegyűjtött munkája közkinccsé vált.

(Besenyei 2016)

8. osztály (2016)

Egy számítógépes kalandjáték

1848. március 15. eseményeiről évről évre hallunk a rádióban, valamint a tévében, és olvashatunk róla az interneten is. A többségnek ismerősen cseng a Pilvax kávéház neve, ahol a márciusi ifjak a terveiket szövögették. Olvastunk már a Landerer-féle nyomdáról is, ahol a Nemzeti dalt nyomtatták ki a 12 ponttal. A Múzeum körúton sétálva pedig el-elképzeli, ahogyan Petőfi, a forradalmár(,) a nemzeti múzeumi lépcsők tetején épp a költeményét olvassa fel. De vajon hányan tudják, hogy a márciusi ifjak valódi találkozóhelye nem azonos az általunk ismert Pilvaxszal? Hányan ismerik fel a hajdani nyomdaépületet? Tudjuk-e biztosan, hogy Petőfi mit mondott a zúgolódó tömegnek? Nemcsak ezekre a rejtélyekre, hanem további érdekességekre is fény derül egy ismeretterjesztő számítógépes alkalmazás segítségével. Ez által az okostelefonos applikáció által a játékban részt vevő városnéző turisták(,) mint felhasználók(,) kalandjáték-főszereplőkké válnak. Ha a barátokkal vagy a családtagokkal a történeteket végigjártasszuk, hol egy büntény kusza szálait fejtjük fel, hol feladványokat oldunk meg. A Simonyi-verseny kulturális programjában levő kincskereső játékot is ugyanaz a kutatócsoport készítette, mint a március 15-ei játékot.

(Juhász–Szilágyi 2016)

Instrukció a javítóknak: Javításkor a *tévében* szó elfogadható így is: *tv-ben*. A *mint felhasználók* szerkezet vagy vessző nélkül, vagy vesszőpárral fogadható el. Elfogadjuk így is: *március 15-i*.

A tollbamondásszövegek forrásai

Besenyei Balázs 2016. Hazánk legnagyobb képeslapgyűjteménye. National Geographic.
<http://www.ng.hu/Civilizacio/2016/05/09/Hazank-legnagyobb-kepeslapgyujtemenye>
(2016. május 15.)

Bogos Zsuzsanna 2014. Gasztrokirándulás a Felvidéken. Körkép.sk.
<http://www.korkep.sk/cikkek/mindennapjaink/2014/02/10/gasztrokirandulas-a-felvideken>
(2016. február 20.)

Juhász Nikolett – Szilágyi Adrienn 2016. Forradalmi játék, játékosított forradalom. Élet és Tudomány 11. http://www.eletestudomany.hu/forradalmi_jatek_jatekosított_forradalom
(2016. május 15.)

Mannhardt András 2015. Reklám a sorok között. Élet és Tudomány 22.
http://www.eletestudomany.hu/reklam_a_sorok_kozott (2015. október 10.)

Merkl Ottó – Vig Károly 2015. Szent Iván éjszakájának fényei. Élet és Tudomány 25.
http://www.eletestudomany.hu/szent_ivan_ejszakajanak_fenyei (2015. október 10.)

Török Zsolt Győző 2013. Térképtörténetek. Élet és Tudomány 51.
<http://www.eletestudomany.hu/terkeptortenetek> (2014. január 15.)

(1) Közlekedési Múzeum. Erdélyi vasútvonalak. Élet és Tudomány 47.
http://www.eletestudomany.hu/erdelyi_vasutvonalak_ (2014. január 15.)

(2) https://hu.wikipedia.org/wiki/Any%C3%A1k_napja (2011. március 10.)

(3) <https://hu.wikipedia.org/wiki/M%C3%A1jusfa> (2012. március 10.)